

УДК 37.036 : 7.013

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

Тетяна Куценко

*Кіровоградський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка*

Анотація. Стаття присвячена формуванню національно-патріотичних цінностей у майбутніх вчителів трудового навчання та технологій. Основні завдання освіти на шляху до розбудови національної школи полягають у створенні умов для виховання в молоді ціннісного ставлення до навколишньої дійсності та самої себе, активної за формою та моральної за змістом життєвої позиції. Органічне поєднання навчання та виховання в університеті дає можливість забезпечити підготовку висококваліфікованих спеціалістів, молодь, яка наділена глибокою громадянською відповідальністю, високими духовними якостями, патріотичними почуттями, є носієм найкращих надбань національної та світової культури, здатна до саморозвитку та самовдосконалення. Вивчення досвіду вчителів-новаторів сприяє визнанню духовної єдності поколінь; вихованню почуття патріотизму, відданості вчительській праці.

Ключові слова: *національно-патріотичне виховання, вчитель трудового навчання, технологічний практикум, позанавчальна діяльність.*

Татьяна Куценко

**ФОРМИРОВАНИЕ НАЦИОНАЛЬНО-ПАТРИОТИЧЕСКИХ ЦЕННОСТЕЙ
У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ТРУДОВОГО ОБУЧЕНИЯ И ТЕХНОЛОГИЙ**

Аннотация. Статья посвящена формированию национально-патриотических ценностей у будущих учителей трудового обучения. Главным заданием на пути развития национальной школы есть создание условий для воспитания у молодежи ценностного отношения к окружающей действительности и самому себя, активной по форме и моральной по содержанию жизненной позиции. Подготовка высококвалифицированных специалистов позволяет воспитать студентов с гражданской ответственностью, высокими духовными качествами, патриотическими чувствами способными к саморазвитию и самоусовершенствованию.

***Ключевые слова:** национально-патриотическое воспитание, учитель трудового обучения, технологический практикум, внеурочная деятельность.*

Tetyana Kutsenko

*FORMATION OF NATIONAL-PATRIOTIC VALUES IN THE FUTURE
TEACHER OF LABOR TRAINING AND TECHNOLOGIES*

Abstract: The article is devoted to the formation of national-patriotic values in future teachers of labor training and technology. The main objectives of education on the way to the development of the national school consist of creating conditions for teaching youth the valuable attitude towards the surrounding reality and itself and the worldview, which will be active in form and moral content.

The article draws attention to the possibilities of the school subject of labor training to form national-patriotic values and feelings in children and youth. The experience of teachers and the results of scientific and methodological research in this direction allow us to state that a significant potential in solving this problem is to involve students in the national culture especially in the process of labor training. Willingness of the teacher of the

labor training to form a specific practical experience in the manufacture of objects and things that in their content are associated with the folk culture of Ukrainians in the students . In particular, the manufacture of decorative and applied products, which were distinctive to the life of Ukrainians, and some of them even hide in their forms and techniques of decoration and other pages of our history, will become the basis for such educational work.

This study indicates that attracting future teachers to folk art appears to be the direction of their patriotism as a quality of personality through the elementary demonstrations of their national consciousness and independent creative search. Students are attracted to the traditions of the Ukrainian people by studying the technology of making traditional clothes, pysankas, cooking Ukrainian cuisine, drawing and composition, the techniques of performing Ukrainian folk embroidery by using national symbols and techniques for making beadwork and so on. The balanced combination of education and upbringing in pedagogical higher educational institutions makes it possible to provide training for highly qualified specialists, young people who are endowed with a deep civil consciousness, high spiritual qualities, patriotic feelings, presents itself as a bearer of the best achievements of national and world culture, capable to self-development and self-improvement.

Keywords: *national-patriotic education, teacher of labor training, technological practice, extracurricular activities.*

Постановка проблеми. Україна зараз проживає один із найсуворіших періодів становлення своєї незалежності. Відбувається випробовування народу на стійкість, мужність, порядність. Саме у такі періоди загартовується сила і дух нації, викристалізуються її цінності, торується нелегкий шлях до суверенності. Людина повинна пройти складний шлях розвитку, набути досвіду, стати носієм ціннісних пріоритетів, щоб усвідомити себе громадянином і патріотом власної держави.

Основні завдання освіти на шляху до розбудови національної школи полягають у створенні усіма суб'єктами освітнього простору умов для формування у дитини національного самоусвідомлення. «У школі формується особистість, її громадянська позиція та моральні якості» [5, с. 5], тому так важливо приділяти достатню увагу національно-патріотичному вихованню школярів, адже «нова школа буде плекати українську ідентичність» [5, с. 19]. Тому, виховний процес має бути невід'ємною складовою всього освітнього процесу і орієнтуватися на загальнолюдських цінностях, зокрема патріотизму, національної ідентичності, повазі до рідної мови, традицій, культури тощо.

Особливу роль у формуванні національно-патріотичних цінностей дітей та молоді відводиться учителю. Шкільний предмет трудове навчання та технології має значні можливості у вихованні в учнів національно-патріотичних почуттів. Досвід роботи учителів та результати науково-методичних досліджень у цьому напрямку, дозволяють стверджувати, що значний потенціал у розв'язанні цього завдання полягає у прилученні учнів до національної культури саме у процесі трудового навчання [4, с. 29-30].

Готовність учителя трудового навчання та технологій до формування в учнів конкретного практичного досвіду з виготовлення предметів і речей, які у своєму змісті пов'язані з народною культурою українців, а саме – виготовлення декоративно-ужиткових і ремісничих виробів, які були характерними для побуту українців, а деякі з них криють у своїх формах і техніках оздоблення й інші сторінки нашої історії, стане підґрунтям для такої виховної роботи [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основи національно-патріотичного виховання закладено вітчизняними філософами, педагогами та громадськими діячами – Григорієм Ващенком, Михайлом Грушевським, Михайлом Драгомановим, Софією Русовою, Григорієм Сковородою, Василем Сухомлинським та іншими. Значний внесок у теорію та практику

даного питання було зроблено Костянтином Дмитровичем Ушинським. Зокрема, педагог уважав, що виховання за своєю суттю, змістом, характером має бути національним, що виховання патріотичних рис можна забезпечити методами, засобами, традиціями, які вироблені народом упродовж усієї історії, а також духовно-культурними надбаннями. На думку К. Д. Ушинського, найбільшою цінністю людської душі є почуття національного [9, с. 46].

Багато науковців, педагогів, учителів-практиків вказують на необхідність виховувати сучасне молоде покоління у національно-патріотичному руслі (І. Бех, Г. Васянович, І. Карпова, Л. Кацинська, М. Красовицький, В. Матящук, О. Петегирич, І. Підласий, М. Рагозін, А. Розенберг, Г. Сорока, О. Сухомлинська, І. Фрига та інші).

Останнім часом Міністерством освіти і науки України розроблено ряд документів, щодо національно-патріотичного виховання молоді, зокрема: Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді [3], Методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах [4], Заходи щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді тощо. У цих документах, трудовому навчанню відводиться важлива роль у процесі формування національно-патріотичних цінностей.

Питання національно-патріотичного, громадянського виховання майбутніх фахівців, що навчаються у вищих навчальних закладах, розглядають в своїх дослідженнях Ф. Аліпханова, В. Єрмак, П. Ігнатенко, І. Мартинюк, Б. Ступарик та інші. Поряд із цим можна констатувати недостатню розробленість теоретико-методологічних основ впровадження системи національно-патріотичного виховання для майбутніх учителів, як основних суб'єктів виховання дітей, зокрема, вчителів трудового навчання та технологій.

Мета статті – визначити особливості формування національно-патріотичних цінностей у майбутніх вчителів трудового навчання та технологій.

Методи дослідження: вивчення передового педагогічного досвіду, теоретичні дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «національного», «патріотичного», по своїй суті, носять міждисциплінарний характер, тому фахівці різних галузей знань підкреслюють у їх визначенні різні аспекти.

Однією із складових національно-патріотичного виховання школярів є утвердження в свідомості і почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України. Якщо розглядати можливості трудового навчання, у формуванні національно-патріотичних цінностей дітей, то дієвим підґрунтям для проведення такої роботи може стати процес формування в учнів конкретного практичного досвіду з виготовлення швейних, текстильних, декоративно-ужиткових виробів, що несуть у собі національну ідентичність українського народу [1].

У Кіровоградському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка (КДПУ) освітній процес організовується із урахуванням загальнонаціональних пріоритетів у векторі спрямованому на національно-патріотичне виховання молоді. Так, наприклад, у Положенні про організацію освітнього процесу КДПУ вказано, що «освітній процес в Університеті спрямовується на створення умов для особистого розвитку і творчої самореалізації людини, формування національних та загальнолюдських цінностей...», і далі, метою освітнього процесу є «... формування особистості шляхом патріотичного ... виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності...». Освітній процес

базується на принципах «...формування свідомих, патріотично налаштованих, активних, самостійних і творчих фахівців...» [7, с. 10-11].

На викладачів кафедри теорії і методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка покладено важливе завдання – формування у майбутніх учителів трудового навчання любові та поваги до своєї країни, шанування національної культури й традицій і перенесення набутих знань та умінь у свою професійну діяльність. Адже, важливою складовою змісту національно-патріотичного виховання молоді є розвиток їхньої трудової активності.

Залучення майбутніх педагогів до народного мистецтва є напрямком формування у них патріотизму як якості особистості через елементарні прояви національної свідомості та самостійного творчого пошуку [8].

Студенти залучаються до традицій українського народу шляхом вивчення технології виготовлення народного одягу, технології писанкарства, технології приготування страв української кухні, малюнку та композиції, технік виконання української народної вишивки з використанням національної символіки та технік виготовлення виробів із бісеру із національною символікою, тощо.

На практичних заняттях із Технологічного практикуму при вивченні теми «Машинні шви» під час відпрацювання крайових та білизняних швів студентам пропонується виготовлення білизняного одягу для військовослужбовців, при вивченні теми «в'язання виробів» студенти можуть виготовити теплі шкарпетки для наших воїнів. В якості позанавчальної діяльності на самостійну роботу студентам пропонується виготовлення сувенірів із використанням технік та технологій виготовлення виробів декоративно-ужиткового мистецтва в українських традиціях.

Залучення студентів до волонтерської діяльності сприяє вихованню в них почуття відповідальності за долю своєї держави. Проведення майстер-класів та ярмарок дає можливість заробляти кошти, які направляються на допомогу захисникам України під час АТО. Участь студентів у зустрічах із захисниками України, як в шпиталі так і на урочистостях присвячених вшануванню героїзму наших сучасників дає можливість виховувати почуття патріотизму, відданості у служінні Батьківщині.

На педагогічній практиці студенти вивчають передовий педагогічний досвід вчителів трудового навчання в школі де засвоюють важливість розвитку мотивації до праці, усвідомлення життєвої необхідності трудової активності. Велику увагу саме небайдужому ставленню учнів до долі України в час тяжких випробувань приділяють вчителі трудового навчання. Наприклад, упродовж трьох років війни учні КЗ НВО «Загальноосвітній навчальний заклад I-III ст. № 20 – ДЮОЦ «Сузір'я» Кіровоградської міської ради Кіровоградської області» під керівництвом вчителя трудового навчання Горобець Олени Валеріївни передають нашим захисникам велику кількість виготовлених власноруч смаколиків: печива, імбирних цукерок, а також термобілизни, балаклав, шапок, шкарпеток, міні-пічок, свічок тривалого горіння, незгасаючих сірників. Теоретичні засади програми «Трудового навчання» дають можливість органічно поєднуватися з потребою й умінням діяти компетентно і технологічно. Вивчення досвіду вчителів-новаторів сприяє формуванню у студентів національної свідомості, належності до рідної землі, народу; визнанню духовної єдності поколінь та спільної культурної спадщини; вихованню почуття патріотизму, відданості вчительській праці.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Професійна підготовка майбутнього фахівця трудового навчання передбачає не тільки розвиток його розумових та творчих здібностей, але й засвоєння системи загальнолюдських, національно-патріотичних цінностей та понять, що

мають становити основу його культури. Під час педагогічної діяльності сучасний вчитель має впливати на формування майбутнього покоління, сприяти збереженню історико-педагогічного досвіду, залучати дітей до багатства загальнолюдської культури, духовних цінностей, виховувати патріотизм, повагу до рідної мови шляхом дослідження культурної спадщини української нації, збереження традицій, вивчення народних ремесел та виготовлення виробів, які пов'язані із народною культурою українців. Актуальним залишаються питання розроблення теоретико-методологічних основ навчання і виховання майбутніх фахівців трудового навчання та технологій у національно-патріотичному спрямуванні.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Васильчишин С. Ф. Національно-патріотичне виховання школярів на уроках трудового навчання. [Електронний ресурс] / С. Ф. Васильчишин. – Режим доступу: <http://www.slideshare.net/zoshnet1/ss-58662125> (дата звернення 24.01.2017 р.). – Назва з екрана.

2. Гур'янова О. В. Зростання вимог до фахової підготовки вчителів технологій та проблема їх забезпечення / О. В. Гур'янова. // Наукові записки. – Випуск 87. – Серія: педагогічні науки. – Кіровоград, РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. – С. 68-72.

3. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді (2015 р.). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/4068-> (дата звернення 24.01.2017 р.). – Назва з екрана.

4. Методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/content/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0/patriotichne-vix-metodichni-19-05-2015.pdf> (дата звернення 24.01.2017 р.). – Назва з екрана.

5. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczyia.pdf> (дата звернення 24.01.2017 р.). – Назва з екрана.

6. Онищук П. І. Національно-патріотичне виховання школярів на уроках трудового навчання. [Електронний ресурс] / П. І. Онищук. – Режим доступу: <http://klasnaocinka.com.ua/uk/article/natsionalno-patriotichne-vikhovannya-na-urokakh-tr.html> (дата звернення 24.01.2017 р.). – Назва з екрана.

7. Положення про організацію освітнього процесу в Кіровоградському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка на 2016-2017 навчальний рік / Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2016. – 88 с.

8. Учитель трудового навчання – вихователь патріотизму. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slavdpu.dn.ua/index.php/pedfackkaf/1452-2015-02-10-09-33-32> (дата звернення 24.01.2017 р.). – Назва з екрана.

9. Ушинський К. Д. Про народність у громадському вихованні / К. Д. Ушинський // Вибрані педагогічні твори: у 2 т. / К. Д. Ушинський. – К., 1983. – Т. 1: Теоретичні проблеми педагогіки. – С. 43-103.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Куценко Тетяна Володимирівна – старший викладач кафедри теорії і методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Коло наукових інтересів: підготовка майбутніх учителів трудового навчання і технологій.